

Sygn. akt VIII *Pa 19/16*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 sierpnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jolanta Łanowy
Sędziowie:	SSO Grzegorz Tyrka (spr.) SSR del. Renata Stańczak
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 4 sierpnia 2016r. w Gliwicach

sprawy z powództwa R. G. (G.)

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o odszkodowanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w T. G.

z dnia 25 listopada 2015 r. **sygn. akt** IV P 482/14

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

(-) SSR del. Renata Stańczak (-) SSO Jolanta Łanowy (-) SSO Grzegorz Tyrka (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia

VIII Pa 19/16

UZASADNIENIE

Dnia 23 września 2014 roku powód R. G. złożył pozew, w którym domagał się ustalenia, że pozwana Spółka (...) Spółka Akcyjna w B. ponosi odpowiedzialność za mogące wystąpić w przyszłości szkody, będące następstwem wypadku przy pracy z dnia 23 października 1973 roku.

Na uzasadnienie podano, że stan zdrowia powoda, będący następstwem wypadku przy pracy z dnia 23 października 1973 roku, ulega systematycznemu pogorszeniu. Powód pozostaje pod stałą opieką medyczną i ponosi koszty rehabilitacji. Powód dodał, że interes prawny w dochodzeniu roszczenia upatruje w odszkodowaniu z tytułu

zwiększonych potrzeb w wysokości po 3 000 zł płatne dwa razy w roku, do których należy zaliczyć koszty leczenia i rehabilitacji.

Powód ustalił wartość przedmiotu sporu na kwotę 3 000 zł (k.8).

Odpis pozwu pozwana otrzymała dnia 9 lutego 2015 roku wraz z zobowiązaniem do udzielenia odpowiedzi na pozew w terminie do 14 dni (k.15).

Dnia 24 lutego 2015 roku pozwana złożyła odpowiedź pozew, w której domagała się oddalenia powództwa i zasądzenia na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podano, że pozwana nie kwestionuje uprawnień powoda do dochodzenia naprawienia szkody będącej następstwem wypadku przy pracy. Pozwana podała, że powód nie wykazał, aby obecnie ponosił szkody związane z procesem leczenia lub rehabilitacji z tytułu wypadku przy pracy. Pozwana dodała, że powód pracuje zarobkowo jako pracownik fizyczny.

W piśmie procesowym z dnia 25 lutego 2015 roku oraz na rozprawie dnia 25 lutego 2015 roku powód rozszerzył żądanie o kwotę 47 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 lutego 2015 roku do dnia zapłaty, stanowiącej jednorazowe odszkodowanie zamiast renty wyrównawczej, na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych (k.21-23). Jednorazowe odszkodowanie jest niezbędne do zakupu nowego samochodu i jego przystosowania dla osoby niepełnosprawnej, jaką jest powód. Samochód ma na celu ułatwienie wykonywania czynności życiowych i kompensowania kalectwa powoda. Powód w związku z niepełnosprawnością nie może pokonywać znacznych odległości, w tym podróżować do rodziny zamieszkałej w S.. Powód dodał, że koszty leczenia ponosi także jego żona, której schorzenia są pośrednio następstwem jego wypadku przy pracy, a to w związku ze sprawowaniem opieki nad nim i całą rodziną.

Pozwana wniosła o oddalenie rozszerzonego żądania.

Na uzasadnienie podano, że wyrokiem z dnia 14 lipca 1997 roku w sprawie IV P 883/96 Sąd Rejonowy w T. G. zasądził od poprzednika prawnego pozwanej na rzecz powoda kwotę 1 500 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego i oddalił powództwo o jednorazowe odszkodowanie. W związku z tym pozwana podniosła zarzut powagi rzeczy osądzonej. Pozwana dodała, że skoro wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2013 roku w sprawie IV Pm 448/12 Sąd Rejonowy w T. G. uchylił obowiązek wypłaty renty wyrównawczej przez pozwaną na rzecz powoda, to brak jest przesłanek do orzeczenia jednorazowego odszkodowania w miejsce renty wyrównawczej na podstawie art. 447 k.c.

Na rozprawie dnia 22 kwietnia 2015 roku powód wyjaśnił, że dochodzone odszkodowanie jest niezbędne na zakup nowego samochodu (k.52).

W piśmie procesowym z dnia 17 czerwca 2015 roku powód podtrzymał żądanie zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej jednorazowego odszkodowania zamiast renty wyrównawczej w związku ze zwiększonymi potrzebami, tj. zakupem samochodu oraz żądanie ustalenia odpowiedzialności za mogące wystąpić w przyszłości szkody (k.79-80).

Na rozprawie dnia 22 czerwca 2015 roku powód podtrzymał żądanie o odszkodowanie i wyjaśnił, że „chce kupić samochód z przerobieniem go na inwalidzki; że chodzi także o żonę, która ponosi pośrednie skutki jego wypadku przy pracy i pozostaje w ciągłym leczeniu oraz rehabilitacji; że wydał duże kwoty na swoje leczenie.” (k.82).

W piśmie procesowym z dnia 21 listopada 2015 roku oraz na rozprawie dnia 25 listopada 2015 roku powód wyjaśnił, że dochodzona kwota 47 000 zł stanowi koszt zakupu nowego samochodu wraz ze specjalistycznym wyposażeniem (k.131, 142).

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2015 roku Sąd Rejonowy w T. G. oddalił powództwo o odszkodowanie i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1 800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Sąd I

instancji nie orzekł o ustaleniu odpowiedzialności pozwanej za szkody powoda mogące powstać w przyszłości.

W pisemnym uzasadnieniu Sąd I instancji podał, że powód na rozprawie dnia 25 lutego 2015 roku sprecyzował ostatecznie roszczenie, domagając się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej kwoty 47 000 zł tytułem jednorazowego odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 25 lutego 2015 roku do dnia zapłaty, stanowiącej skapitalizowaną rentę wyrównawczą na przeszłość, co umożliwi zakup nowego samochodu.

Sąd I instancji ustalił, że powód był zatrudniony w Kopalni (...) w P. i dnia 24 października 1975 roku uległ wypadkowi przy pracy, w następstwie którego doznał złamania w obrębie goleni lewej.

Powód był wielokrotnie hospitalizowany i leczony w związku z wypadkiem przy pracy przez okres kilku lat. Powód nabył prawo do renty z ubezpieczenia wypadkowego z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jednorazowego odszkodowania za 25% uszczerbku na zdrowiu, zadośćuczynienia pieniężnego i renty wyrównawczej od pracodawcy.

Sąd I instancji ustalił, że wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2013 roku Sąd Rejonowy w T. G. w sprawie IV Pm 448/12 uchylił obowiązek wypłaty renty wyrównawczej przez pozwaną na rzecz powoda.

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2015 roku Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych ortopedy i neurologa na okoliczność ustalenia czy schorzenia, na które skarży się powód, pozostają w związku przyczynowym z wypadkiem przy pracy; czy w następstwie wypadku przy pracy doszło pogorszenia stanu zdrowia i zwiększenia uszczerbku na zdrowiu.

Na podstawie opinii biegłych Sąd I instancji ustalił, że u powoda rozpoznano stan po urazie zmiążdżeniowym lewego stawu skokowego – leczonym operacyjnie, doleczanym poprzez usztywnienie, wygojonym z miernie nasilonymi zmianami zwyrodnieniowymi w sąsiednich stawach. Uraz ten był następstwem wypadku przy pracy. U powoda rozpoznano także rozpoczynającą się chorobę zwyrodnieniową lewego stawu kolanowego, bez udowodnienia związku przyczynowo skutkowego ze schorzeniem podstawowym. Nadto, rozpoznano u powoda skrócenie kończyny dolnej lewej o niewyjaśnionej etiologii. Sąd I instancji ustalił, że u powoda nie doszło do pogorszenia stanu zdrowia w następstwie wypadku przy pracy, a tym samym ustalony uszczerbek na zdrowiu nie uległ zwiększeniu.

Sąd I instancji uznał, że roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie ani na podstawie art. 444 § 1 i § 2 k.c., ani na podstawie art. 447 k.c.

Sąd I instancji podał, że powód domagał się jednorazowego odszkodowania. Roszczenie to nie zasługiwało na uwzględnienie, albowiem ani nie doszło do zwiększenia uszczerbku na zdrowiu, ani nie powstała nowa szkoda u powoda.

O kosztach postępowania Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 11 ust. 1 pkt 2 w związku z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację wywiódł powód, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Powód zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie art. 45 Konstytucji oraz art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez naruszenie prawa do rzetelnego procesu;
2. naruszenia art. 444 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie oraz art. 447 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie;

3. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia, w którym brak rzetelnego wyводу, relacji z podjętych decyzji, ustosunkowania się do zastrzeżeń powoda co do opinii biegłych i skonfrontowania tej opinii z zawnioskowanymi, a pominiętymi dowodami;
4. naruszenia art. 227 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie faktów mających dla rozstrzygnięcia istotne znaczenie;
5. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny materiału dowodowego i wyprowadzenia z jego analizy wniosków sprzecznych z zasadami logiki i doświadczenia życiowego co doprowadziło do oddalenia powództwa.

Na uzasadnienie podano, że powód nie dochodzi od strony pozwanej ani odszkodowania z art. 447 k.c., ani jednorazowego odszkodowania w związku ze zwiększeniem uszczerbku na zdrowiu. Powód podał, że w piśmie procesowym z dnia 17 czerwca 2015 roku podtrzymał żądanie zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej jednorazowego odszkodowania zamiast renty wyrównawczej w związku ze zwiększonymi potrzebami, tj. zakupem samochodu oraz żądanie ustalenia odpowiedzialności za mogące wystąpić w przyszłości szkody. Zatem powód nie mógł sprecyzować żądań na rozprawie dnia 25 lutego 2015 roku. Powód wskazał, że Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych, sporządzając tezę dowodową nie mającą związku z niniejszą sprawą. Sąd I instancji pominął zawnioskowane dowody, a to dokumentację medyczną (poczynając od 1975 roku), ustalenia zawarte w wyroku Sądu Rejonowego w T. G. z dnia 12 listopada 2014 roku w sprawie IV P 27/13 oraz opinie znajdujące się w aktach sprawy IV P 27/13. Powód zarzucił, że Sąd I instancji pominął jego zastrzeżenia do opinii biegłych sądowych. Powód podał, że zapadł niesprawiedliwy wyrok po przeprowadzeniu nierzetelnego procesu. Powód zarzucił, że Sąd I instancji: przejął inicjatywę dowodową, nie dopuszczając zawnioskowanych dowodów; nierówno traktował strony, pozbawiając powoda środków prawnych w celu obrony jego interesów; nie był arbitrem w sporze, ale zastąpił stronę pozwaną. Powód zwrócił uwagę, że prawo do rzetelnego procesu sądowego jest gwarancją ochrony praw i wolności.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie na swoją rzecz od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podano, że wyrok Sądu I instancji odpowiada prawu.

Sąd zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna i skutkuje koniecznością uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w (...) do ponownego rozpoznania, bowiem Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

Należy wskazać, że przedmiotem postępowania apelacyjnego jest roszczenie o odszkodowanie w związku z zakupem samochodu. Natomiast przedmiotem postępowania nie jest roszczenie o ustalenie odpowiedzialności pozwanej za szkody powoda mogące wystąpić w przyszłości, bowiem Sąd I instancji nie orzekł o tym żądaniu, a powód nie wystąpił o uzupełnienie wyroku (art. 351 k.p.c.).

Należy przypomnieć, że obowiązujący w Polsce model apelacji polega na tym, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, co oznacza, że przedstawione pod osąd roszczenie procesowe jest rozpoznawane jeszcze raz, a prowadzona przez sąd rozprawa stanowi kontynuację rozprawy rozpoczętej przed sądem pierwszej instancji. Podstawowym zaś zadaniem sądu drugiej instancji jest naprawienie wszystkich błędów natury prawnej i faktycznej popełnionych zarówno przez sąd, jak i przez strony. Na tym tle unormowanie art. 386 § 4 k.p.c. jawi się jako jeden z wyjątków (poza wynikającym z art. 386 § 2 k.p.c.) od zasady, że w razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. Formuła art. 386 § 4 k.p.c. akcentuje zresztą fakultatywność uchylecia zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania zarówno w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, jak i w sytuacji gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W zależności od realiów procesowych danej sprawy sąd apelacyjny może zatem albo zmienić zaskarżony wyrok albo uchylić go z jednoczesnym

przekazaniem sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Tym niemniej, mimo braku zakazu wydania przez sąd apelacyjny wyroku reformatoryjnego, należy unikać wydawania w takich sytuacjach wyroków merytorycznych, by nie pozbawiać stron dwuinstancyjności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 roku, w sprawie II PK 146/07, opublikowany w OSNAPiUS z 2009 roku, Nr 7-8, poz. 87; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1999 roku, w sprawie III CKN 146/98, opublikowany w L.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 1998 roku, w sprawie III CKN 550/97, niepublikowany, w którym dodatkowo stwierdzono, że skorzystanie z przewidzianego w art. 386 § 4 k.p.c. sposobu rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji ustawodawca pozostawił uznaniu tego sądu, ale tylko w sytuacji uprzedniego uznania przezeń apelacji za zasadną merytorycznie i zarazem stwierdzenia braku podstaw do wydania orzeczenia reformatoryjnego).

W orzecznictwie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 roku, w sprawie I CKN 486/00, opublikowany w OSP z 2003 roku, Nr 3, poz. 36; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 roku, w sprawie V CZ 39/15, opublikowany w LEX Nr 1762493). Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1999 roku, w sprawie II UKN 589/98, opublikowany w OSNAPiUS z 2000 roku, Nr 12, poz. 483). Nierozpoznanie istoty sprawy oznacza nie tylko zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu, ale także pominięcie merytorycznych zarzutów strony (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 roku, w sprawie II CKN 897/97, opublikowany w OSNC z 1999 roku, Nr 1, poz. 22). Nierozpoznanie istoty sprawy oznacza także niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1998 roku, w sprawie III CKN 411/97, niepublikowany).

Z uzasadnienia wyroku Sąd I instancji wynika, że powód domagał się od pozwanej odszkodowania stanowiącego skapitalizowaną rentę wyrównawczą (art. 447 k.c.); nadto jednorazowego odszkodowania w związku z pogorszeniem stanu zdrowia z tytułu wypadku przy pracy.

Sąd I instancji błędnie przyjął, jakich roszczeń powód dochodzi od pozwanej. Powód w pismach procesowych i na rozprawach wyraźnie podał, że domaga się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej kwoty 47 000 zł tytułem odszkodowania w związku z zakupem nowego samochodu wraz ze specjalistycznym wyposażeniem z ustawowymi odsetkami od dnia 25 lutego 2015 roku do dnia zapłaty.

Powód podał podstawę faktyczną dochodzonego roszczenia, a rolą Sądu I instancji było rozstrzygnięcie sporu po przeprowadzeniu postępowania dowodowego z zastosowaniem między innymi art. 444 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.

Zgodnie z art. 444 § 1 k.c. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu.

Zgodnie z art. 444 § 2 k.c. jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty.

Należy zauważyć, że roszczenia o odszkodowanie i o rentę z tytułu zwiększonych potrzeb są to dwa odmienne roszczenia, które co do zasady wzajemnie się nie wykluczają. Pierwsze z nich znajduje podstawę prawną w art. 444 § 1 k.c., natomiast drugie w art. 444 § 2 k.c.

Roszczenie powoda o odszkodowanie na zakup samochodu jest oparte na art. 444 § 1 k.c., art. 435 k.c. w związku z art. 300 k.p. Wbrew twierdzeniom powoda, zawartym w apelacji, w niniejszej sprawie nie ma zastosowanie art. 444 § 2 k.c., który dotyczy renty wyrównawczej.

Celem odszkodowania w ramach art. 444 § 1 k.c. jest restytucja stanu istniejącego przed wypadkiem, a jeśli jego przywrócenie nie jest możliwe, zastąpienie stanu dawnego stanem, w którym poszkodowanemu zostaną zapewnione warunki życiowe zbliżone do tych, jakie miał przed wyrządzeniem mu uszczerbku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ogranicza się jednak rozmiary obowiązku pokrycia „wszelkich kosztów” wymaganiem, aby ich żądanie było konieczne i celowe. Osoba, która została niepełnosprawna na skutek wypadku, ma prawo domagać się w ramach naprawienia szkody, pokrycia wszystkich niezbędnych i celowych wydatków wynikających z tego zdarzenia. O uznaniu poszczególnych wydatków za spełniające te kryteria sąd decyduje w oparciu o stopień niepełnosprawności, jak również sytuację życiową poszkodowanego – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2014 roku, w sprawie V CSK 632/13, opublikowany w LEX Nr 1604656.

Odszkodowanie przewidziane w art. 444 § 1 k.c. obejmuje wszelkie wypadki pozostające w związku z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, jeżeli są konieczne i celowe. Przykładowo można wymienić koszty leczenia (pobytu w szpitalu, konsultacji u wybitnych specjalistów, dodatkowej pomocy pielęgniarstwa, koszty lekarstw itp.), specjalnego odżywiania się, nabycia protez i innych koniecznych aparatów (okularów, aparatu słuchowego, wózka inwalidzkiego itp.), wydatki związane z przewozem chorego do szpitala i na zabiegi, z przejazdami osób bliskich w celu odwiedzin chorego w szpitalu, z koniecznością specjalnej opieki i pielęgnacji, koszty zabiegów rehabilitacyjnych, przygotowania do innego zawodu (np. opłaty za kursy, szkolenia, koszty podręczników i innych pomocy, dojazdów itp.), dostosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej, wydatków związanych z różnymi rodzajami terapii, w tym terapii psychologicznej, wyjazdami sanatoryjnymi – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 roku, w sprawie II PK 65/09, opublikowany w LEX Nr 558304; wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 3 lipca 2014 roku, w sprawie VI ACa 251/14, opublikowany w LEX Nr 1587393; wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 2 kwietnia 2014 roku, w sprawie I ACa 1306/13, opublikowany w LEX Nr 1458935; wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 11 czerwca 2015 roku, w sprawie I ACa 1821/14, opublikowany w LEX Nr 1771331.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że kompensowanie kalectwa, umożliwienie poszkodowanemu prowadzenia normalnego życia w społeczeństwie, może być w pewnych okolicznościach uznane za uzasadniające zasądzenie odszkodowania w wysokości zapewniającej nabycie samochodu. Posiadanie samochodu w dzisiejszych czasach nie jest luksusem, skoro dysponuje nim prawie każda rodzina. Nie znaczy to jednak, że zawsze, gdy uszkodzenie ciała prowadzi do niemożliwości samodzielnego poruszania się, koszt jego zakupu mieści się w ramach kosztów celowych i niezbędnych. Oceny sądu wymagają tu jednak różne okoliczności, jak np. to, czy i jaki zawód wykonywał pokrzywdzony przed wypadkiem, czy i ja często musi się poruszać, czy samochód posiadany przez poszkodowanego nadaje się do montażu odpowiednich urządzeń umożliwiających samodzielne poruszanie się nim, czy wreszcie istnieją inne możliwości poruszania się przez poszkodowanego, poza posiadaniem własnego samochodu. „Wszelkie koszty” zasądzone w ramach art. 444 § 1 k.c. spełniają funkcję kompensacyjną, choć oczywiście żadna kwota zdolności chodzenia nie przywróci. Nie ma jednolitej miary tych kosztów, a ich wysokość zależy, jak wspomniano, od okoliczności konkretnej sprawy – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 roku, w sprawie II CSK 425/07, opublikowany w LEX Nr 378025.

W związku z powyższym koszt zakupu samochodu czy innego pojazdu inwalidzkiego należy do kosztów objętych art. 444 § 1 k.c., jeżeli jest on konieczny do kompensowania kalectwa osoby poszkodowanej, a w szczególności do kontynuowania pracy zarobkowej wykonywanej przed wypadkiem, do leczenia, umożliwienia prowadzenia normalnego życia w społeczeństwie – wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 1981 roku, w sprawie I CR 455/80, opublikowany w OSNC z 1981 roku, nr 10, poz. 193; z dnia 14 maja 1997 roku, w sprawie II UKN 113/97, opublikowany w OSNP z 1998 roku, nr 5, poz. 163; wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 8 stycznia 2015 roku, w sprawie I ACa 1000/14, opublikowany w LEX Nr 1661247.

Za zasadne uznano w orzecznictwie np. zasądzenie kosztów zakupu samochodu dla młodego człowieka, który po amputacji nogi podjął studia w celu zdobycia nowego zawodu, co wymagało dojazdów ze wsi, na której mieszkał, do miasta mieszczącego uczelnię (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2001 roku, w sprawie V CKN 253/00, niepublikowany), czy dla poszkodowanego, dla którego samochód stał się niezbędny w celu leczenia i kontynuowania działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 roku, w sprawie II CKN 101/00, niepublikowany). Sąd Najwyższy zaliczył do kosztów wymienionych w art. 444 § 1 k.c. także wydatki na nabycie nowego samochodu ze specjalistycznym wyposażeniem (wyrok z dnia 12 grudnia 2002 roku, w sprawie II CKN 1018/00, opublikowany w LEX Nr 75352).

Istotne zatem jest ustalenie, czy w konkretnym wypadku koszt zakupu samochodu może być zaliczony do kosztów celowych i niezbędnych z punktu widzenia art. 444 § 1 k.c.

Należy zauważyć, że w orzecznictwie zwrócono uwagę na różnicę między odszkodowaniem dochodzonym na podstawie art. 444 § 1 k.c. a rentą wyrównawczą z art. 444 § 2 k.c. Otóż renta wyrównawcza choć ma charakter odszkodowawczy ustalana jest na przyszłość. Od żądania renty wyrównawczej należy odróżnić żądanie zwrotu wydatków, związanych ze zwiększonymi potrzebami poszkodowanego, które już poniesiono. Konsekwencją tego rozróżnienia są przesłanki przyznania obu świadczeń. W przypadku renty (art. 444 § 2 k.c.) nie jest wymagane wykazanie, że poszkodowany faktycznie zaspokaja swoje zwiększone potrzeby, to jest, że ponosi określone wydatki. Do jej przyznania wystarczy samo istnienie zwiększonych potrzeb jako następstwa czynu niedozwolonego. W przypadku roszczenia odszkodowawczego, warunkiem zasądzenia stosownej kwoty jest wykazanie faktu jej wcześniejszego poniesienia na zwiększone potrzeby. Odszkodowanie dochodzone w oparciu o art. 444 § 1 k.c. może dotyczyć kosztów wyłącznie poniesionych, czyli już wydatkowanych, które powodują powstanie w majątku poszkodowanego określonego uszczerbku. Ciężar dowodu w tym zakresie, zgodnie z regułą określoną w art. 6 k.c., spoczywa na powodzie. Jeżeli zatem poszkodowany dochodzi zwrotu kosztów zakupu samochodu (art. 444 § 1 k.c.), to wówczas spoczywa na nim obowiązek udowodnienia, że wydatek tego rodzaju i w oznaczonej wysokości został faktycznie poniesiony. Odszkodowanie obejmuje bowiem wszelkie koszty wynikłe z powstałego uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, z tym że obowiązek ich zwrotu dotyczy jedynie wydatków realnie poniesionych, nie zaś takich, których obiektywna potrzeba istniała, ale nie została zrealizowana (wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 5 marca 2014 roku, w sprawie I ACa 804/13, opublikowany w LEX Nr 1444716; wyrok Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 26 września 2014 roku, w sprawie V ACa 480/14, opublikowany w LEX Nr 1551946; wyrok Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 8 lutego 2006 roku, w sprawie I ACa 1131/05, opublikowany w LEX Nr 194522; a także A. S., „Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie”, B. 1998, s. 144).

Wyjątek od zasady, iż odszkodowanie obejmuje koszty poniesione stanowią koszty leczenia, przygotowania do zawodu, które mogą być przez obowiązanego do naprawienia szkody wyłożone z góry (wyrok Sądu Apelacyjnego w L. z dnia 25 kwietnia 2013 roku, w sprawie I ACa 95/13, opublikowany w LEX Nr 1314675; wyrok Sądu Apelacyjnego w L. z dnia 24 kwietnia 2013 roku, w sprawie I ACa 59/13, opublikowany w LEX Nr 1314793; wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 21 listopada 2007 roku, w sprawie I ACa 617/07, opublikowany w LEX Nr 795203).

Uwadze nie może umknąć okoliczność, że Sąd Najwyższy wyjątkowo dopuścił pokrycie w ramach odszkodowania z art. 444 § 1 k.c., poniesionych już kosztów zakupu jednopokojowego lokalu sąsiedniego i uznał jednocześnie za zasadne żądanie pokrycia jeszcze nie poniesionych kosztów przystosowania tego lokalu do potrzeb niepełnosprawnej powódki. Sąd Najwyższy, odnosząc się do konkretnych okoliczności faktycznych sprawy wskazał między innymi, że niesprawność ruchowa powódki wywołała konieczność przeorganizowania dotychczasowego sposobu korzystania z małego i niezbyt wygodnego mieszkania jej rodziców, wymuszając wspólne zamieszkanie trojga pozostałych domowników, bo tylko w ten sposób można było zapewnić powódce pokój dostosowany dla niej (wyrok z dnia 13 września 2007 roku, w sprawie III CSK 109/07, opublikowany w LEX nr 328067).

Sąd I instancji nie poczynił jakichkolwiek ustaleń w zakresie dochodzonego przez powoda odszkodowania, a w szczególności: czy schorzenia powoda, będące następstwem wypadku przy pracy, ograniczają jego aktywność życiową, a jeżeli tak, to w jakim rozmiarze; czy powód zakupił nowy samochód; czy powód samodzielnie i z jaką częstotliwością

proceedzi samochod; czy powód wymaga leczenia związanego ze stałymi dojazdami do placówek leczniczych i rehabilitacyjnych; czy istnieją inne możliwości poruszania się przez powoda, poza posiadaniem własnego samochodu. Należy zauważyć, że osoby poszkodowane nie mogą być pozbawione możliwości opuszczania mieszkania, wychodzenia z domu w celach rozrywkowych, na zakupy itp. Jeżeli jednak koszt zakupu samochodu nie jest celowy i niezbędny, to koszty związane z poruszaniem się samochodem mogą być skompensowane w inny sposób, np. przez zasądzenie renty na zwiększone potrzeby (art. 444 § 2 k.c.).

Należy przypomnieć, że pracownik występując z powództwem o odszkodowanie (art. 444 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.), o ustalenie odpowiedzialności pracodawcy za mogące wystąpić w przyszłości szkody (art. 189 k.p.c.), nie może w postępowaniu sądowym powołać się jedynie na fakt wypadku przy pracy, który został stwierdzony protokołem powypadkowym. Przeciwnie, pracownik obowiązany jest wykazać w postępowaniu sądowym wszystkie przesłanki prawne odpowiedzialności odszkodowawczej: 1. ciężącą na pracodawcy odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego (wina –art. 415 k.c., ryzyko – art. 435 k.c.), 2. poniesioną szkodę, 3. związek przyczynowy pomiędzy zdarzeniem będącym wypadkiem przy pracy a powstaniem szkody. Jeżeli w toku postępowania sądowego, zmierzającego do ustalenia wskazanych wyżej przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy wobec pracownika z tytułu wypadku przy pracy, pracownik nie wykaże szkody poniesionej w wyniku zdarzenia mającego znamiona prawne wypadku przy pracy, wówczas bezprzedmiotowe staje się badanie przez sąd w tym postępowaniu dalszych przesłanek prawnych tej odpowiedzialności, a w szczególności związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem a jego skutkami.

Należy przypomnieć, że przed Sądem Rejonowym w T. G. toczyła się sprawa powoda przeciwko pozwanej o odszkodowania za zwrot poniesionych kosztów leczenia i rehabilitacji z art. 444 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. Sprawa toczyła się pod sygnaturą IV P 27/13 i została zakończona prawomocnym wyrokiem z dnia 12 listopada 2014 roku, w którym częściowo uwzględniono roszczenie, oddalając powództwo o odszkodowanie w pozostałym zakresie. Ze sprawy IV P 27/13 wynika, że pozwana ponosi odpowiedzialność za szkody powoda, oraz że roszczenie o odszkodowanie za zwrot poniesionych kosztów leczenia i rehabilitacji zostało rozstrzygnięte do dnia wyrokowania, tj. do dnia 12 listopada 2014 roku. Oznacza to, że powód nie musi w kolejnych postępowaniach wykazywać zasadę odpowiedzialności pozwanej, oraz że powód może dochodzić od pozwanej dalszego zwrotu kosztów leczenia i rehabilitacji, jakie poniósł po dniu 12 listopada 2014 roku. Należy zaakcentować, że sprawa IV P 27/13 nie przesądza jeszcze roszczenia o odszkodowanie na zakup samochodu. Powód musi jeszcze wykazać nie tylko szkodę (poniesione koszty zakupu samochodu), związek przyczynowy pomiędzy wypadkiem przy pracy a powstałą szkodą, ale także musi wykazać, że koszt zakupu samochodu jest kosztem celowym i niezbędnym z punktu widzenia art. 444 § 1 k.c.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji przeprowadzi postępowanie dowodowe przez pryzmat art. 444 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., mając na uwadze powyższe rozważania prawne oraz złożone przez powoda wnioski dowodowe. Należy pamiętać, że to na powodzie spoczywa ciężar dowodu wykazania szkody, jej rozmiaru, adekwatnego związku przyczynowego między szkodą a wypadkiem przy pracy (art. 6 k.c.).

Mając na uwadze zarzuty apelacji w zakresie gromadzenia materiału procesowego, Sąd I instancji będzie miał na uwadze, że w procedurze cywilnej obowiązuje zasada kontradiktoryjności.

Przeciwieństwem zasady kontradiktoryjności jest zasada inkwizycyjności. Zasada kontradiktoryjności określa kto w postępowaniu gromadzi materiał procesowy. Materiał procesowy jest pojęciem szerszym niż materiał dowodowy. Materiał dowodowy to te wszystkie dowody z dokumentów, oględzin, przesłuchania świadków, natomiast procesowy to całość materiału zgromadzona w sprawie, czyli dowody plus wnioski, twierdzenia stron, ich zachowania w procesie. Jeśli strony gromadzą ten materiał procesowy, to mamy do czynienia z zasadą kontradiktoryjności, natomiast jeśli wykonuje to organ procesowy, tutaj sąd, to mamy do czynienia z zasadą inkwizycyjności. Zgodnie z art. 3 k.p.c., strony są obowiązane podejmować działania, ażeby wyjaśnić istotne okoliczności sprawy i przedstawiać dowody. Natomiast zgodnie z art. 232 k.p.c. strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez strony.

Uwadze Sądu II instancji nie mogła umknąć okoliczność, że pozwana nie domagała się zasądzenia na swoją rzecz od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w związku z rozszerzonym powództwem, tj. o odszkodowanie. Nadto, odpowiedź na pozew podlegała zwrotowi, bowiem została złożona po upływie terminu (k.173). Należy jednakże przypomnieć, że orzekając o kosztach zastępstwa procesowego, Sąd I instancji winien mieć na uwadze, że wynagrodzenie pełnomocnika strony wynosi 50% stawki wynagrodzenia obliczonego od wartości przedmiotu sporu podanej w przepisach prawa, w przypadku świadczeń odszkodowawczych należnych z tytułu wypadku przy pracy. Do takich świadczeń należy odszkodowanie w związku z zakupem samochodu.

Sporządzając na wniosek stron uzasadnienie wyroku, Sąd I instancji będzie miał na uwadze treść art. 328 § 2 k.p.c. Należy przypomnieć, że wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku w rozumieniu art. 328 § 2 k.p.c. polega na wyjaśnieniu, dlaczego sąd zastosował określony przepis i w jaki sposób wpływa on na treść rozstrzygnięcia, a więc jakie elementy stanu faktycznego uzasadniają zastosowanie tego przepisu (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 czerwca 2001 roku, w sprawie I PKN 498/00, opublikowany w OSNAPiUS z 2003 roku, Nr 9, poz. 222; z dnia 29 maja 2008 roku, w sprawie II CSK 39/08, opublikowany w LEX nr 420381).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy w G.na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T. G., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

(-) SSR del. Renata Stańczak (-) SSO Jolanta Łanowy (-) SSO Grzegorz Tyrka (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia

(...)